

לעבור באופן חלק כ"כ ולהצליח; כיצד יגיבו בני הבית על זה, ומה יאמר העולם על כך? והמענה הוא: שאילו היו עניני הגאולה חידוש, אולי הי' מקום לשאלה; אבל היות שהגאולה אינה חידוש דבר, אלא כל עניני הגאולה התחילו כבר ("כבתחלה") וכבר נמשכו ונתקבלו בעולם הזה הגשמי התחתון שאין תחתון למטה ממנו (בבחי "ויועצך כבתחלה") - לא יהי' פלא כאשר הגאולה באה תיכף ומיד ממש!

לעילוי נשמת

מרת דאברושע ע"ה

בת הרה"ח הת' ר' מנחם מענדל

ומרת לאה ע"ה

נקטפה בדמי ימי' ח' אלול, ה'תשל"א

ת' נ' צ' ב' ה'

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

שופטים

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ד

(תרגום חפשי)

יורצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וארבע לבריאה
שבעים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק הרלווי"צ זללה"ה

שופטים

האדם עץ השדה וכי אדם עץ שדה הוא, אלא משום דכתיב כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות וכתיב אותו תשחית וכתר, הא כיצד, אם תלמיד חכם הגון ממנו תאכל (רש"י: למד הימנו) ואותו לא תכרות ואם לאו אותו תשחית (רש"י: סור מעליו) וכתר מדברי הגמרא נראה שפירושו של, "כי האדם עץ השדה" הוא שהאדם גופו דומה לעץ (לא רק שניזון מן העץ). לפיכך שואלת הגמרא, "וכי אדם עץ שדה הוא", במה דומה האדם לעץ? והגמרא משיבה, שבדבר מסויים יש להם דמיון.

צריך להבין: א) מה היתה לכתחילה תמיכה הגמרא "וכי אדם עץ שדה הוא", הרי מצויים פרטי דמיון רבים בהם משתווה האדם לעץ? אף במשנה⁷ מבואר הקשר בין האדם לעץ. מקושיא זו וכן מלשון הגמרא "וכי אדם עץ השדה הוא" משמע שהגמרא סוברת בפירוש הכתוב, שאין זאת שקיים סתם דמיון בעלמא, בין האדם ועץ השדה, אלא שכל מהותו של אדם הוא עץ השדה. אלא שאם כן צריך ביאור, כיצד מתורצת קושיית הגמרא בכך שמוצאים עוד פרט שהם שווים בו? סוף סוף הרי זה דמיון בפרט אחד נוסף ולא בכל הפרטים; במה מבטא איפוא דמיון זה, יותר מכל השאר, את הקשר העיקרי בין אדם לבין עץ השדה?

(ב) יתרה מזו: דמיון זה של אדם לאילן – הרי הוא רק בנוגע לתלמיד חכם – כיצד הוא

א. על הפסוק "כי האדם עץ השדה" נאמר בספרי¹: "מלמד שחיי של אדם אינו אלא מן האילן". ולכאורה, אינו מובן: אדם הרי חי וניזון גם ממאכלים אחרים, לא רק מאלה הבאים מן האילן?

בלקוטי תורה² מבאר אדמו"ר הזקן את הפסוק³ "ולחם לבב אנוש יסעד", שאף שאדם ניזון גם מבשר, בכל זאת אין הבשר משביעו כמו הלחם. הטעם לכך שדומם, צומח וחי יכולים לזון את האדם – אף שהאדם המדבר הוא נעלה מהם – הרי הוא משום ששרשם גבוה משורש האדם, ולפי ששרשם גבוה, לכן ירדו למטה ביותר. ומשום שהצומח נחות יותר מהחי – דבר המורה ששרשו נעלה יותר – הוא משביע את האדם יותר מן החי. (זהו גם הטעם שבשני הסוגים חי וצומח – ניזון החי ומקבל חיותו בעיקר מן הצומח).

על פי זה אפשר לבאר את הספרי האמור לעיל "שחיי של אדם אינו אלא מן האילן": משום שעיקר חיותו של האדם בא לו, כאמור, דוקא מן הצומח, ומאחר ששיא הגדלות הקיימת בצמיחה היא באילנות⁴, לכן⁵ אומר הספרי, שחיי האדם הם מן האילן.

ב. הגמרא אומרת⁶: "מאי דכתיב כי

(7) אבות פ"ג, מ"ז. נתבאר בלקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 188.

(1) דברים כ, יט (דפוס וויגא תרכ"ד (נ"י. תש"ח)).
(2) אמור לט, ג.
(3) תהלים קד, טו.
(4) וכמ"ש (מ"א ה, יג) וידבר על העצים ג' האזוב. וראה ד"ה וייצר בתו"ח פ' בראשית ספ"ו.
(5) ולמ"ד חטה (– לחם) מין אילן היא (ברכות מ, סע"א) מובן בפשיטות.
(6) תענית ז, א.

דברי בפיו ודיבר אליהם את כל אשר אצונו", "אליו תשמעון"²⁰, וכפס"ד הרמב"ם הנ"ל, שאם יש לאחד המעלות והשלימויות שצריכים להיות לנביא ומראה אותות ומופתים – כפי שראינו ורואים בהמשך קיום ברכותיו, אצל נשיא דורנו – הרי "אין אנו מאמינים בו מפני האות לבדו כו' אלא מפני המצוה שצוה משה בתורה ואמר אם נתן אות אליו תשמעון", או ע"ז ש"יאמר דברים העתידים להיות בעולם ויאמנו דבריו"²¹ (כפי שראו זאת אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר);

ויתירה מזה: "נביא שהעיד לו נביא אחר שהוא נביא – כפי שהוא בשייכות לנשיא דורנו, ונמשך בדור שלאחריו ע"י תלמידיו כו' – הרי הוא בחזקת נביא ואין זה השני צריך חקירה"²², וצריכים לציית לו תיכף ומיד עוד "קודם שיעשה אות", ו"אסור לחשוב אחריו ולהרהר בנבואתו שמא אינו אמת ואסור לנסותו יותר מדי כו' שנאמר²³ לא תנסו את ה' אלקיכם כאשר נסיתם במסה כו' אלא מאחר שנודע שזה נביא יאמינו וידעו כי ה' בקרבם ולא יהרהרו ולא יחשבו אחריו כו'"²² – כיון שמאמינים בדברי הנביא, לא משום שהם דבריו של הנביא, אלא משום שהם דברי הקב"ה ע"י נביא זה!

. . . ישנה ההוראה כנ"ל, שצריכים לפרסם לכל אנשי הדור, שזכינו שהקב"ה בחר ומינה בעל בחירה, שמצד עצמו הרי הוא שלא בערך נעלה מאנשי הדור, שיהי' ה"שופט" ו"יועציך" ונביא הדור, שיורה הוראות ויתן עצות בנוגע לעבודת כל בנ"י וכל האנשים דדור זה, בכל עניני תורה ומצוות, ובנוגע להנהגת חיי היום-יום הכלליים, גם בהענינים ד"בכל דרכיך (דעהו)" ו"כל מעשיך (יהיו לשם שמים)"²⁴,

עד הנבואה העיקרית – הנבואה²⁵ ש"לאלתר לגאולה" ותיכף ומיד ממש "הנה זה (משיח) בא"²⁶.

. . . וע"י קבלת וקיום ההוראות ד"שופט" ו"יועציך" שבדורנו – נעשה זה גופא מעין והתחלה דקיום התפלה²⁷ "השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחלה" בגאולה האמיתית והשלימה, במכ"ש מזה אשר "סוף מעשה במחשבה תחלה"²⁸, עאכו"כ שזהו כבר גם בדיבור ("ניב שפתיים", ענין הנבואה), כנהוג לאחרונה לבטא הדברים בדיבור, כולל ובמיוחד – שהנה הנה באה הגאולה.

– שעפ"ז ישנה גם מענה על השאלה ששואלים על מה שמדברים לאחרונה שהגאולה באה תיכף ומיד ממש – לכאורה: כיצד זה יכול

(עוד קודם הגאולה) שישנה המציאות גילוי הנבואה (אצל משיח עוד לפני הגאולה), כמעין והתחלה ("יועצך כבתחלה") לשלימות גילוי הנבואה לאחר הגאולה. זאת אומרת שאין זה חידוש שיתחדש רק לאחר הגאולה, אלא שהתחלה בזה נפעלת עוד קודם בבחי' "יועצך כבתחלה" ולכן כתב זאת הרמב"ם בספר הלכות שלו (ובפרט שהרמב"ם כותב בספרו גם ההלכות הנוגעות לימות המשיח, גם - ההקדמה לזה). ע"פ הנ"ל יובן החידוש של דורות האחרונים בכלל, ובפרט של דורנו זה ובפרט בזמן זה, שע"פ הכרזת והודעת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו כבר סיימו הכל, וע"פ כל הסימנים נמצאים כבר ברגעים האחרונים לפני הגאולה.

. . . הרי כבר ישנה השלימות דיפוצו מעינותיך חוצה בכל קצוי תבל, ובאופן המובן בשכל בני אדם, אפילו בזה שהוא נמצא בחוצה שאין חוצה הימנו, וגם - תרגום פנימיות התורה ותורת החסידות בלשון עם ועם [רוסית, וכיו"ב] ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ובאופן ההולך ומוסיף ואור, עד שבימים האחרונים - נדפס גם (ספר התניא, תושב"כ של החסידות¹⁵) ב"ברייל", הכתב עבור "סגי נהור" ר"ל (כמדובר לעיל¹⁶).

וע"פ ההכרזה הנ"ל של כ"ק מו"ח אדמו"ר, שכבר סיימו את כל עניני העבודה, כולל העבודה דרבותינו נשיאינו כ"שופטיך" ו"יועצך" עד היום הזה, ו"אכשור דרי"י¹⁷ כפשוטו - מובן, שכבר בא הזמן ד"ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועצך כבתחלה" בתכלית השלימות (ואין צריכים לשוטרים, כיון שכבר הכל מבורר), לאחר הטעימה וההתחלה בזה ע"י רבותינו נשיאינו¹⁸.

מזה מובן הלימוד שישנו לכל אחד, בעמדנו בשבת פרשת שופטים בדורנו זה ובפרט בזמן האחרון, הרגעים האחרונים דגלות - שצריכה להיות עבודה בהתאם מדה כנגד מדה למצב הגאולה:

לפרסם לעצמו, ולכל אלו שאפשר להגיע להם - שצריכים לקבל על עצמם (ביתר חוזק) את ההוראות והעצות של "שופטיך" ו"יועצך" שבדורנו - "מאן מלכי רבנן"¹⁹ בכלל, ובפרט נשיא דורנו - הבא בהמשך לרבותינו נשיאינו שלפניו - שופט דורנו ויועץ דורנו ונביא דורנו,

וכציווי התורה הנ"ל⁹: "נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי

מבטא את הקשר בין כללות מין האדם לבין עץ השדה?

(ג) האם יש קשר בין פירוש הספרי לבין פירוש הגמרא?⁸

ג. אדם נקרא "עולם קטן"⁹. היינו שכל הדברים המצויים בעולם הגדול, מצויים גם באדם, וכשם שהעולם חלוק לארבעה סוגים: דומם צומח חי ומדבר, כך גם באדם מצויה חלוקה זו של לארבעה סוגים, כמבואר בכמה מקומות¹⁰. והמדות שבאדם הם בחינת הצומח שבאדם, משום שבמדות ישנה צמיחה, מקטנות לגדלות¹¹.

יתרון האדם על החי מתבטא בשכל שבו¹². אף שגם בחינות "דומם", צומח וחי שבאדם נעלות יותר מאותם הסוגים שבעולם הגדול¹³, הרי לא בזה מתבטאת מעלת האדם. יתרונו הוא בכך שהוא בעל שכל. זוהי אפוא, שאלת הגמרא: "וכי אדם עץ שדה הוא" - נכון אמנם שבאדם יש גם ענין של "עץ שדה" - צומח, מדות - אבל כלום בכך מתבטא יתרונו של האדם?

קושית הגמרא מתחזקת יותר, על פי

הידוע¹⁴, שאדם נקרא בארבעה תוארים: אדם, איש, גבר ואנוש, והחשוב מכל התוארים הוא - אדם¹⁵ (שכן התואר "איש" מורה על מדות האדם, והתואר "אדם" - על שכלו)¹⁶. שואלת הגמרא, "וכי אדם עץ שדה הוא" - האם המדות הן תכלית המעלה והשלימות שבאדם, שבגללן הוא נקרא בתואר הנעלה ביותר, "אדם"?

על כך מתרצת הגמרא, כי תכליתו של שכל האדם היא, שירד וישפיע על מדותיו, שהמדות יתנהגו על פי השכל. וזו דוקא היא שלימותו של האדם¹⁷. השכל לבדו אינו מביא שלימות לאדם; המטרה של "וידעת היום", הבנת ועדת אלקות, היא כדי שעל ידה יבוא אל "והשבות אל לבבך" - על התבונה השכלית להשפיע על הלב (מקום המדות). והגמרא מבארת זאת במשל מעץ: כשם שחשיבות העץ הוא בכך שמצמיח פירות¹⁸, כך גם ה"אדם" (תואר השכל), תלמיד חכם: יתרונו של תלמיד חכם הוא כשהוא "הגון", כשהשכל משפיע על מדותיו, המוסיפות אחר כך חיות בקיום המצוות - "מאי פירות מצוות"¹⁹.

ד. העולם הקטן (האדם) דומה לעולם

(8) ראה לקו"ש ח"ג [המתורגם] ע' 35 סעיף ב'.

(9) נסמן לעיל ע' 78 הערה 29.

(10) תו"א ד, א. לקו"ת חוקת נח, א. ברכה צה, ג.

(11) שם. ובארוכה - בד"ה וייצר (בתו"ח שם) פ"ז ואילך.

(12) ולכן כל עניני האדם, גם פעולות היותר נמוכות

וקטנות, צריכות להיות ע"פ הנהגות השכל. ואינו מספיק

אשר התעוררות המדות אהוי"ד יהיו ע"י גילוי המוחין, אלא

גם המצוות מעשיות (שבשביל קיומן די ומספיק התעוררות

הלב) צריכות להיות ע"י גילוי המוחין (ד"ה וידבר תרצ"ו

פ"ה).

(13) לקו"ת חוקת נח, ב. ד"ה חביבין ישראל תרצ"ו.

וראה צפנת פענח (להגאון הרגצובי) ר"פ קרח.

(14) זח"ג מה, א. ד"ה חביב אדם דשנת ת"ש. "היום יום"

ד' אלול. ולהעיר משו"ח ט, טו. שדי חמד ח"א כללים

מע' א אות עו.

(15) זח"ג מה, א. לקו"ת שה"ש כה, א.

(16) לקו"ת שם. ד"ה חביב אדם ש"ת.

(17) מעלת השכל, הוא מעלתו המיני של האדם, אשר

בה יבדל משאר הנבראים, אבל אמיתת ענינו הוא מעלת

המדות שעפ"י שכל (ד"ה וישא אהרן תרצ"ד (קונט' כו)

פ"א).

(18) לקו"ת אמור לה, ג. וראה בספרי כאן: ומה אילן כו'

פירות עצמם עאכ"כ.

(19) סוטה מז, סע"א.

וועט די וועלט זאגן אויף דעם? איז דער ענטפער, אַז אויב די עניני הגאולה וואָלטן געווען אַ חידוש, וואָלט אפשר געווען אַן אָרט אויף דער שאלה: וויבאַלד אָבער אַז די גאולה איז ניט קיין חידוש דבר, נאָר כל עניני הגאולה האָבן זיך שוין אָנגעהויבן («כבתחלה») און זיינען שוין נמשך ונתקבל געוואָרן אין עולם הזה הגשמי התחתון שאין תחתון למטה ממנו (בבחי' «ויועציק כבתחלה») – וועט ניט זיין אַ פלא ווען די גאולה קומט תיכף ומיד ממש!

(משיחות ש"פ שופטים, ז' אלול תנש"א)

ע"פ המדובר כמה פעמים – ובפרט לאחרונה – אודות הכרזת והודעת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו: "לאלתר לתשובה (ובמילא) לאלתר לגאולה", שכבר סיימו את הכל, אפילו את "צחצוח הכפתורים"², וצריך רק להיות "עמדו" הכן כולכם"⁴ – וגם את זה כבר סיימו! – לקבל פני משיח צדקנו תיכף ומיד ממש – מובן, שנמצאים אנו כבר בזמן של קיום היעוד "ואשיבה" שופטיך גו' ויועציק"⁶, ויתירה מזו: כבתחילה: כבר ישנה ההתחלה בזה, כדלקמן.

... בכל הדורות – גם לפני תח"מ של משה – מחייבת ההלכה לדעת ש"הא-ל מנבא את בני האדם"⁷ (גילוי אלקות בגדרי הנבראים), עד השלימות בזה כפי שהי' אצל משה⁸. ויתירה מזה – הענין של "נביא אקים להם גו' כמוך"⁹ שייך בכל דור, כפי שמבאר הרמב"ם¹⁰ ש"כל נביא שיעמד אחר משה רבינו אין אנו מאמינים בו מפני האות לבדו כו' אלא מפני המצוה שצוה משה בתורה כו'", וז"א שכל נביא (בנבואתו) הוא המשך של נבואת משה ותורתו (אלא שבגילוי הנבואה ישנם חילוקי דרגות, כמבאר בהרמב"ם¹¹) – ובדורנו נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר.

ובפרט לאחרי ש"תחזור הנבואה לישראל"¹², שהיא "הקדמת משיח"¹² – הנבואה שתהי' במשיח צדקנו (ש"נביא"¹³ גדול הוא קרוב למשה רבינו"), ואמרו חז"ל¹⁴ ש"גואל ראשון (משה) הוא גואל אחרון", ובכל דור ודור ישנו אחד הראוי לזה – לכן צריכים לדעת להלכה גם בזמן הזה

כלומר שיש "דומם" שבשכל, "צומח" שבשכל, "חי" שבשכל ו"מדבר" שבשכל, וההבדל שבין התוארים "איש" ו"אדם" הוא בשכל עצמו: "איש" מסמל את סוג השכל הנחות יותר, הוא חלק השכל השייך למדות²³, ואילו "אדם", מסמל את עצם השכל, שהוא נעלה מלהשתייך למדות²⁴. וזהי איפוא, שאלת הגמרא: "וכי אדם עץ שדה הוא?" הן אמת שאין די ב"ידעת", ויש צורך גם ב"והשבות אל לבבך", אבל לשם כך די בשכל השייך למדות – "איש", ואין צורך לשם כך בעצם השכל – בחינת אדם שבשכל; עצם השכל הרי אין ענינו לכאורה להשפיע על המדות.

והגמרא מתרצת זאת על פי הפסוקים "ממנו תאכל ואותו לא תכרות וגו'", "אותו תשחית וכתר":

כשם שבאילן אין הפירות צומחים מגופו ובודאי לא משרשיו (שהם נעלים מלהצמיח פירות)²⁵, כי אם מן הפרחים שעל הענפים, אף על פי כן מובן, שבכדי שיצמחו הפירות, צריכים הם גם לגוף ושורש האילן, וגם תכלית האילן גופו היא לשם הפירות, שלכן עץ שאינו

הגדול: כשם שבעולם הגדול ניוון האדם בעיקר מן הצומח, משום ששורשו של הצומח נעלה יותר ממין המדבר (ואפילו מהחי); ורק משום שנפל למטה יותר צריך האדם להעלותו. אבל לאחר שהעלה אותו האדם הוא משפיע באדם ומוסיף בו חיות, בגלל שורשו הגבוה – כך הוא גם ב"אדם" ו"צומח" שבעולם קטן: למדות יש שורש נעלה ועמוק יותר מאשר לשכל²⁰; אלא מפני שבגלוי מצוייית המדות בדרגה פחותה יותר, צריך השכל להשפיע עליהן, לבררן ולזככן, ואז משפיעות המדות בשכל, ומעלות אותו²¹ עד שמגיע לתכליתו, כאמור, ששלימות של "ידעת" הוא כאשר הוא מביא לידי "השבות אל לבבך".

זהו גם הקש בין פירוש הספרי לפירוש הגמרא: בשני הפירושים קיימת אותה נקודה. – היתרון שבמדבר שנוצר על ידי הצומח. אלא שהספרי דן באדם ובצומח שבעולם הגדול, ואילו הגמרא עוסקת ב"אדם" ו"צומח" שבעולם קטן.

ה. ביאור בעומק יותר: כיון שיתרון האדם על החי מתבטא בשכלו, שהוא, השכל, הוא עיקר האדם, מובן, כי האדם שהוא עולם קטן וכלול מכל הסוגים: דומם, צומח, חי ומדבר, אינו רק בזה שהאדם, בכללותו יש בו ארבעה הסוגים האלו, כי אם גם שהשכל, שהוא העיקר שבאדם, הוא עצמו בבחינת עולם קטן שקיימים בו ארבעה סוגים הללו²².

(20) לקו"ת חוקת נח, ב.

(21) דוגמת העילוי שבנה"א שעיקרה מוחין, ע"י האמית, ורק הפרחים היוצאים מהענפים הם דוגמת אין של יש

(22) ד"ה זאת חוקת תרע"ג. ועיי"ג לקו"ת ברכה צה, ג.

(23) שלכן קודם י"ג שנה אינו נק' איש (אף שיש בו מדות), כי לא נשלם בו השכל השייך למדות (פיה"מ – לאדהאמ"צ – פ"ב).

(24) ראה לקו"ת ש"ש כה, א: ואדם היינו כשיש לו מוחין גדולות. – ומשעם זה, התואר אדם הוא לישראל דוקא, כי נפש השכלית שבישראל הוא באופן אחר לגמרי מנפש השכלית שבא"ה, דאף אשר גם השכל (דנפש השכלית) שבישראל הוא שכל אנושי, מ"מ נרגש בו דקות והפלאה רוחנית (ד"ה חביב אדם תש"ב פ"א).

(25) כי עצם האילן הוא דוגמת היש האמיתי, וגם הענפים המתפשטים ממנו הם דוגמת בחי' אין של יש האמיתי, ורק הפרחים היוצאים מהענפים הם דוגמת אין של יש הנברא, שמהם מתהווים הפירות – יש הנברא (ד"ה וככה תרל"ז פ"ז).

(ב) גם כשהתורה פועלת זיכוכ באדם הלומד, הרי הוא נשאר במסגרת ה"טבעית" שלו, במציאות העצמית; שכן גליא דתורה הרי ניתן לו, שהוא יקבלה בשכלו. מה שאין כן פנימיות התורה (א) משפיעה סוף כל סוף על כל מי שלומד אותה, כמאמר רז"ל³⁰: "המאור שבה (פנימיות התורה)³¹ מחזירו למושב"³². (ב) מזככת את האדם, באופן שהוא יוצא מה"טבע" והמציאות שלו³³; לא זו בלבד שפנימיות התורה משרתת ומזככת את המדות, אלא שהיא גם משנה את טבע המדות²⁸.

ז. ההוראה מכך היא: "יפוצו מעינותיך חוצה"³⁴, וההוראה היא בשנים: (א) יש

מוציא פירות – "תשחית וכת" (את השורש והגוף) – כך הוא גם בנוגע לאדם שבשכל: אף שעצם השכל נעלה מלהיות מקור ושיוכות ישירה למדות, מכל מקום, גם האדם שבשכל משפיע בהמדות, ועוד בצורה יסודית יותר מהשפעת בחינת "איש" שבשכל, ויתרה מזו: תכלית עצם השכל הוא להשפיע על המדות.

ו. החידוש שבהשפעה על המדות מצד עצם השכל, על ההשפעה על המדות מצד השכל השייך למדות, הוא בשני דברים: (א) שכל השייך למדות, כיון שבו יש תפיסת מקום למידות, עלולות להעלים על אור השכל – כאשר יש באדם טמטום הלב, אין השכל יכול להשפיע על המדות²⁶. אבל עצם השכל, שהוא נעלה מכללות ענין המדות, לגביו לא שייך כלל שהמדות יעלימו עליו והרי הוא מאיר גם בלב²⁷. (ב) גם כשהשכל הקשור למדות משפיע על המדות, אין ביכולתו לשנותן לגמרי, מאחר שהם תופסים מקום אצלו, וכל כמה שיוזכרם, עדיין ישארו בטבעם. מה שאין כן עצם השכל, מסוגל לשנות גם את טבע המדות. וזהו תכליתו של עצם השכל, לשנות את טבע המדות²⁸.

על דרך זה הוא כללות ההבדל, בין החלק הנגלה שבתורה לבין פנימיות התורה: גליא דתורה, מאחר שהיא מלוכשת בענינים גשמיים, הרי (א) יתכן שלימוד התורה לא יזכך את האדם, כמאמר רז"ל²⁹ "לא זכה כו",

(26) ויתירה מזו: מכיון ששכל השייך למדות אינו מהפך את מדותיו, עלול שיטעה גם בשכלו, מצד השוחד דטבע מדותיו.

(27) ראה ד"ה ביהושע"צ תרס"ה.

(28) ראה לקו"ד נ, א ואילך.

(29) יומא עב, ב.

(30) איכ"ר בתחלתו. ירושלמי חגיגה פ"א, סה"ז.
(31) קה"ע בירושלמי שם. וראה לעיל ע' 20.
(32) ועפ"ז תוכן שייכות המאמר מאי דכתיב כי האדם עץ השדה כו' לדלעיל מיני: ליתי מר ליתני א"ל חלש לבאי ולא יכילנא, לימא מר מילתא דאגדתא א"ל הכי אמר ר"י מאי דכתיב כי האדם כו'. דלכאורה מהי שייכות אגדתא זו דוקא? והענין: התשובה "חלש ליבאי ולא יכילנא" (לומר דבר שבשכל) – היינו שמצד חלישות הלב אין בכחו להמשיך את השכל בלב (במדות) ולגלותו. וע"ז בא המענה והעצה לימא מר מילתא דאגדתא, דאגדה, שבה גנוה פנימיות התורה (אגדה"ק ס' כג), בכחה לפעול על הלב גם כשהוא בחלישות. ולכן גם בחר באגדה זו דוקא, המבארת את מעלת עצם המוחין, פנימיות התורה, כנ"ל בפנים.

(33) ראה קונטרס ומעין מאמר א' פ"ג. ספר המאמרים – קונטרסים פה, א.

(34) לשון מענה המשיח להבעל-שם-טוב שאז יבוא. נסמן בלקו"ש [המותר] ח"ד עמ' 213 הערה 31. – וראה סנהדרין (צח, א) אשר "ענפיהם תתנו ופריכם תשאור" (שהוא ענין הפצת המעיינות חוצה, כמבואר בפנים) אין לך קץ מגולה מזה.

הטעם מה שכינה מלך המשיח לתורת הבעש"ט (החסידות) בשם מעינות*, יש לומר:

מתכונות העיקריות דמעין הוא מה שמימיז מחוברים עמו (וכדאיתא במשנה רפ"ה דמקואות: העבירו ע"ג בריכה

(* ראה עוד"ז גם במגילת יט כסלו ע' 30.

אנשי הדור, אַז מ'האָט זוכה געווען אַז דער אויבערשטער האָט אויסגעקליבן און ממנה געווען אַ בעל-בחירה, וואָס מצד עצמו איז ער שלא בערך העכער פון אנשי הדור, אַז ער זאָל זיין „שופטיך“ און „יועציך“ און דער נביא הדור, וועלכער זאָל אָנווייזן הוראות און געבן עצות בנוגע צו דער עבודה פון אַלע אידן און אַלע מענטשן פון דעם דור, בכל עניני תורה ומצוות, און בנוגע צו דעם אַלגעמיינעם טאָג טעגלעכן לעבן און אויפפירונגען, אויך אין „בכל דרכיך (דעהו)“ און „כל מעשיך (יהיו לשם שמים)“²⁴,

ביז – די נבואה העיקרית – די נבואה²⁵ אַז „לאלתר לגאולה“ און תיכף ומיד ממש „הנה זה (משיח) בא“²⁶.

. . . און דורך דער קבלה וקיום ההוראות פון „שופטיך“ און „יועציך“ שבדורנו – ווערט דורך דעם גופא דער מעין און התחלה פון קיום התפלה²⁷, „השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחלה“ בגאולה האמיתית והשלימה, במכ"ש פון דעם וואָס „סוף מעשה במחשבה תחלה“²⁸, עאכו"כ אַז דאָס איז שוין אויך אין דיבור („ניב שפתיים“, ענין הנבואה), ווי ס'איז נהוג לאחרונה צו אַרויסברענגען די דברים בדיבור, כולל ובמיוחד – אַז אַט אַט קומט די גאולה.

– וואָס עפ"ז האָט מען אויך אַן ענטפער אויף דער שאלה וואָס מ'פרעגט אויף דעם וואָס מ'רעדט לאחרונה אַז די גאולה קומט תיכף ומיד ממש – לכאורה: ווי קען דאָס אַזוי גלאַטיק דורכגיין און מצליח זיין: ווי וועלן די בני-בית זיך אַפרופען אויף דעם, און וואָס

(24) משלי ג, ו. אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דיעות ספ"ג. טושו"ע אר"ח סר"א.

(25) לא רק בתור חכם ושופט אלא בתור נביא, שזהו בודאות – ראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שנה"ו.

(26) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.

(27) ברכה ה"א דתפלת העמידה.

(28) פיוט „לכה דודי“.

הטוענים: לשם מה יש צורך להפיץ דוקא את המעיינות חוצה? והרי די לתת לכל אחד לפי ערכו, ולא להנמצאים ב"חוצה", די אם יתנו להם "מים שאובין" או לכל היותר "מי מקוה", אבל לא את המעיינות. המענה על כך הוא –

והפסיקו הרי הוא כמקוה** ולא עוד, אלא שמימי (כשהם בתוך המעין), י"ל, שהם מציאות המעין עצמו, ועפ"י יובן הסלקא דעתך של התוספות (ד"ה שםא בכורות גה, ב) שהמעין מטהר דוקא בווחלין ולא באשבורן, אף שפשוט להתוס' דמי מעין שנפסקו מן המעין מטהרין באשבורן, ולכאורה אף אפשר להיות גרעונתא במי המעין טרם שנפסקו – לפי שכשהם מחוברים בהמעין אינם בדין מים כ"א בדין מעין, ולכן אפשר שיטהרו דוקא בווחלין ולא באשבורן. (וע"ד דעת ר"ש (רפ"ג דבכורים) שדין ביכורים אינו אלא בפירות התלושין, לפי שבחיבורם אינם פירות אלא – שדה).

ובזה יובן דעת הרמב"ם (הל' איסורי מזבח פ"ד, ה"ז) שהמשתחוה למעין שאינו שלו אין מימיו פסולין לנסך, אף דס"ל (שם ה"ז) שהנעבה, אפילו של חבירו, אסור לגבוה – לפי שהאיסור לגבוה במשתחוה לכהמת חבירו אינו אלא משום מאיסותא (שהרי גם בעשה מעשה, אינו יכול לאסור דבר שאינו שלו (פ"ח מהל' ע"ז ה"א)), ובמי מעין אין שייך מאיסותא, לפי שבהיותם בהמעין כשהשתחוה להם, לא היו מים ורק מעין, וכשמנסכם ע"ג המזבח, נעשו מציאות חדשה – מציאות דמים. (משא"כ במשתחוה למעין הנובע בארצו, שהוא איסור גמור, לא רק משום דאיסותא, (שלכן נאסרין אף להריסו (ראה לח"מ בהל' ע"ז שם. ומ"ש "פסולין לנסך" הוא לפי דמייירי כאן בהל' איסורי מזבח)), גם המים שיוצאים ממנו הם אסורים, לפי שבאים מן האסור). – ראה צפנת פענח מהדו"ת ל, א.

ואתו הדבר הוא גם בנוגע לתורת החסידות, אשר מעיקרי התנאים בהפצת תורה זו החיבור הבלתי פוסק עם נשיאי תורת הדא"ח (המתבטא בשמירת דברי הרב (ראה סה"מ תש"ח ע' 296)), עד אשר הלומד והמפיץ אינו מציאות לעצמו (משיחת י"ט סכלו תשט"ז).

(** ולדעת רוב הפוסקים וכ"פ הצמח צדק' מיירי בבריכה ריקנית. עיין שו"ת הצ"צ חיו"ד סקט"ד ט"ב (ובמפתח שם). מש"ך ביו"ד סר"א סק"ל בשם הפרישה, מהראב"ד בבעה"ל רע"ו וכו'. וראה ג"כ צ"צ שער המילואים למקראות פ"ה מ"ו (ז, א). ועיי"ג תוס' בכורות נה. ב. פיה"מ להרמב"ם (הובא לתבאר בבית יוסף שם). ובספרים שהובאו בס' סודות מים (להר"ג והרה"ק וכו' מהר"ן ש"י טעלושקין) סל"ו. ואכמ"ל.

אדרבה, כדי לפעול גם על ה"חוצה", יש לתת להם דוקא את המעיינות, שכן מעיינות אינן מקבלים טומאה והעלם, כי אם אדרבה, מטהרים הכל³⁵. (ב) אחרים טוענים: מדוע עלי להתעסק ב"חוצה"? מוטב אמצא בד' אמותי ואעסוק במעיינות של פנימיות התורה; מה לי ולחוצה? והמענה על זה, שדוקא על ידי "יפוצו חוצה", על ידי הפצת פנימיות התורה בכל מקום, הם הופכים להיות "מעיינותך", מעיינות שלך. בלעדי זה הרי – כאשר יבואו המעיינות אליו – יתבטלו המעיינות³⁶.

(35) וכהד"ק (ספ"ק דמקואות) שהמעין (דוקא מטהר את כל הטומאות, עד שכשר גם לקדש ממנו מי חטאת המטהרים טומאת מת, אבי אבות הטומאה.

(36) כי מעלת המעין הוא שמטהר גם בווחלין, שפירוש ווחלין הוא – ווחלין גם מחוץ להמעין (וכדוגמת ווחלין שבמקוה (דפסולין), דהוחילה מה שניידי ממקום למקום תוך המקוה. לא חשיב ווחלין (שו"ת הצ"צ יו"ד סי' קסד אות ה' ואילך. רמ"א יו"ד סי' רא סעי' נו"ן)). כי כחו וענינו של המעין מתבטא גם בזה, שמטהר גם בחוץ ממנו. ולא עוד, אלא שישנה סברא (ראה לעיל הערה 34), שהטורה דמעין הוא דוקא בווחלין (ועד"ו מצינו גם במקוה כס"מ בהל' אבות הטומאות ספ"ו) שאין הטמא נטהר אלא בעלייתו מהמקוה, לא בעודו בתוך המקוה (אף שבוה י"ל עיקר הטעם – שעלייתו זהו גמר הטבילה) – ועד"ו אמיתית הפעולה היא ע"י ההפצה חוצה דוקא).

ועפ"ו יש לבאר מאמר כ"ק אדמו"ר הצ"צ (לקו"ד ע' תרס"ב. – ובתורת שלום ע' 169 – נוסחא אחרת): "אילו ה' הסבא (כ"ק אדמו"ר הזקן) בזמן התנאים – ה' תנא גדול; ואילו היה בזמן הגבאים – ה' נביא גדול, הסבא ה' תנא ונביא, אלא כיוון שהדור לא ה' כדאי, ה' זה בעולם". וכעין זה אמרו על ר' יהודה החסיד (הובא בספר מעשיות). ולכאורה הרי יתירה מזו אמרו"ל שאין דור שאין בו כאברהם כו' כמשה (בי"ר פנ"ז, ז). ויש לומר, דבחי' האבות ומשה שישנן בכל דור ה"ז רק בהעלם ובאבות האנשים עצמם, אבל אינה מתגלית (ווחלית) חוץ מהם. וכמו בר"י החסיד, דאף דכו"כ מהוראותיו נתקבלו בתפוצות ישראל, הרי זה רק בנוגע לעש' בפועל, אבל טעמי ההוראות ובחי' הנבואה שלו נשארו בהעלם. משא"כ הבחי' של רבינו הזקן – היו בהתיישבות (ראה תורת שלום שם), והלביש את כל הבחי' שלו (גם הנעלות ביותר) בתורת החסידות חב"ד ובהשגה, וע"י לימוד תורת

„יועציד" שבדורנו – „מאן מלכי רבנן"י בכלל, ובפרט נשיא דורנו – וועלכער קומט בהמשך צו רבותינו נשיאנו שלפניו – דער שופט דורנו ויועץ דורנו און נביא דורנו,

וכציווי התורה הנ"ל: „נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי דברי בפיו ודיבר אליהם את כל אשר אצונו", „אליו תשמעון"י²⁰, וכפס"ד הרמב"ם הנ"ל, אַז אויב איינער האָט די מעלות ושליויות וואָס אַ נביא דאַרף האָבן און באַווייזט אותות ומופתים – ווי מ'האָט געזען און מ'זעט בהמשך קיום ברכותיו באַ נשיא דורנו – איז „אין אנו מאמינים בו מפני האות לבדו כו' אלא מפני המצוה שצוה משה בתורה ואמר אם נתן אות אליו תשמעון", דורך דעם וואָס „יאמר דברים העתידים להיות בעולם ויאמנו דבריו"י²¹ (ווי מ'האָט עס געזען באַ כ"ק מו"ח אדמו"ר).

און נאָכמער: „נביא שהעיד לו נביא אחר שהוא נביא – ווי דאָס איז בנוגע צו נשיא דורנו, און דאָס ווערט נמשך בדור שלאחריו ע"י תלמידיו כו' – הרי הוא בחזקת נביא ואין זה השני צריך חקירה"י²²; מ'דאַרף אים פאָלגן גלייך תיכף ומיד נאָך „קודם שיעשה אות", און „אסור לחשוב אחריו ולהרהר בנבואתו שמה אינו אמת ואסור לנסותו יותר מדי כו' שנאמר²³ לא תנסו את ה' אלקיכם כאשר נסיתם במסה כו' אלא מאחר שנודע שזה נביא יאמינו וידעו כי ה' בקרבם ולא ירהרו ולא יחשבו אחריו כו'י²², וואָרום מ'איז מאמין אין דברי הנביא, ניט ווייל דאָס איז זיינע דעם נביא'ס רייד, נאָר ווייל דאָס איז דעם אויבערשטן'ס רייד דורך דעם נביא!

... האָט מען די הוראה כנ"ל, אַז מ'דאַרף מפרסם זיין לכל

(19) ראה גיטין סב, א.

(20) פרשתנו יח, טו.

(21) רמב"ם שם רפ"י.

(22) שם ה"ה.

(23) ואתחנן ו, טז.

כאמור, שתכלית עצם השכל היא, כשהוא נמשך ופועל בהמדות.

(משיחת ש"פ בשלח תשכ"ב)

החסידות "לוקחים" כל בחי' אלו (ומ"ש "דערפאר איז דאס געווען בהעלם", י"ל הכוונה שאין הענינים כמו שהם בהפשטה, כ"א שנתלבשו בתורת החסידות), וכתבונת המעין שמימיו מטהרין גם כשוחלין חוץ ממנו (משיחת י"ט כסלו תשס"ז).

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

לעולם ועד

תבל, ובאופן המובן בשכל בני אדם, אפילו פון אַזאַ וואָס געפינט זיך אין חוצה שאין חוצה הימנו, און אויך – דער תרגום פון פנימיות התורה ותורת החסידות אין לשון עם ועם [רוסיש, וכיו"ב] דורך כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ובאופן דהולך ומוסיף ואור, ביז בימים האחרונים – אויך אָפּגעדרוקט (ספר התניא, תושב"כ פון חסידות¹⁵) אויף „בריי"ל", דער כתב פאַר „סגי נהור" ר"ל (כמדובר לעיל¹⁶).

וע"פ די הכרזה הנ"ל פון כ"ק מו"ח אדמו"ר, אַז מ'האָט שוין פאַרענדיקט אַלע עניני העבודה, כולל די עבודה פון רבותינו נשיאנו אַלס „שופטיך" און „יועציך" עד היום הזה, און „אכשור דרי"י כפשוטו – איז פאַרשטאַנדיק, אַז ס'איז שוין געקומען די צייט פון „ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועציך כבתחלה" בתכלית השלימות (און מ'דאַרף ניט אָנקומען צו שוטרס, ווייל ס'איז שוין אַלץ מבורר), לאחר די טעימה והתחלה בזה דורך רבותינו נשיאנו¹⁸.

דערפון איז פאַרשטאַנדיק דער לימוד וואָס יעדערער האָט שטייענדיק אין שבת פרשת שופטים בדורנו זה ובפרט בזמן האחרון, די לעצטע רגעים פון גלות – אַז עס דאַרף זיין אַן עבודה בהתאם מדה כנגד מדה צו מצב הגאולה:

צו מפרסם זיין באַ זיך און ביי אַלע צו וועמען מ'קען דערגרייכן – אַז מ'דאַרף אויף זיך מקבל זיין און אויף זיך אָננעמען (מיט נאָכמער שטאַרקייט) די הוראות ועצות פון די „שופטיך" און

15) מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר – נדפס בקיצורים והערות לתניא ע' קיח ואילך.

אגרות קודש שלו ח"ד ע' רכא ואילך. וראה שם ח"ה ע' צ.

16) שיחת ש"פ עקב (סה"ש התנש"א ע' 764 ואילך).

17) ל' חז"ל – יבמות לט, ב. חולין צג, ב.

18) ראה פיה"מ להרמב"ם שבהערה 6: ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועציך

כבתחילה... זה יהי' בלי ספק כשיכון הבורא ית' לבות בני אדם ותרבה זכותם ותשוקתם לשם יתברך ותגדל חכמתם לפני בוא המשיח כו'.

הוספה

בשורת הגאולה

לז.

ע"פ המדובר כמה פעמים ובפרט לאחרונה – וועגן דער הכרזה והודעה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו: „לאלתר לתשובה (ובמילא איז) לאלתר לגאולה“, און מ'האט שוין אלץ פארענדיקט, אויך דער „צופוצן די קנעפ“, און עס דארף נאך זיין „עמדי' הכן כולכם“ – און דאס האט מען שוין אויך פארענדיקט – אויף צו מקבל זיין פני משיח צדקנו ומיד ממש – איז פארשטאנדיק, און מ'האלט שוין איצטער בא דעם זמן פון קיום היעוד „ואשיבה שופטיך כו' ויועציק“, און נאכמער: כבתחילה: מ'האט שוין די התחלה דערפון, כדלקמן.

... בכל הדורות – אויך לפני תחילת משיח – איז נוגע די הלכה צו וויסן און „האל' מנבא את בני האדם“ (גילוי אלקות בגדרי הנבראים), ביז די שלימות בזה ווי ס'איז געווען בא משה. און נאכמער – בכל דור איז שייך און „נביא אקים להם גו' כמוך“, ווי דער רמב"ם איז מבאר¹⁰ און „כל נביא שיעמד אחר משה רבינו אין אנו

(1) „קול קורא“ ב„הקריאה והקדושה“ (סיון-תמוז תש"א. אלול תש"ב) – נדפסו באגרות-קודש אדמו"ר מהוריי צ"ח ע' שסא ואילך. שעז ואילך. תח ואילך. ח"ו ע' תל ואילך.

(2) ראה שיחת שמחת תרפ"ט.

(3) אגרות-קודש שלו ח"ד ע' רעט. וש"נ.

(4) ראה „היום יום“ ט"ו טבת. ובכ"מ.

(5) ישע"א, כו.

(6) ראה פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ"א מ"ג, דמשמע שם ש„ואשיבה שופטיך גו' יהי עוד לפני בוא המשיח“ וכהסיום בכתוב זה „אחרי כן יקרא לך עיר הצדק גו'“. וראה לקר"ש ח"ט ע' 105 הערה 74.

(7) רמב"ם הל' יסודי התורה רפ"ז.

(8) לקר"ש חכ"ג ע' 71. ע"ש.

(9) פרשתנו יח, יח.

(10) שם פ"ח ה"ב.

מאמינים בו מפני האות לבדו כו' אלא מפני המצוה שצוה משה בתורה כו", ד.ה. און יעדער נביא איז א המשך פון נבואת משה ותורתו (נאך אין דעם גילוי הנבואה זיינען פאראן חילוקי דרגות, ווי דער רמב"ם איז מבאר¹¹). ובדורנו נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר.

ובפרט לאחר וואס „תחזור הנבואה לישראל“¹², וואס איז „הקדמת משיח“¹³ – די נבואה וואס וועט זיין בא משיח צדקנו (וואס „נביא" גדול הוא קרוב למשה רבינו), ואמרו חז"ל¹⁴ און „גואל ראשון (משה) הוא גואל אחרון“, און בכל דור ודור איז דא איינער וואס איז ראוי לזה – דעריבער דארף מען וויסן אלס א הלכה אויך בזמן הזה (נאך פאר דער גאולה), און ס'איז דא די מציאות פון גילוי הנבואה (בא משיח עוד לפני הגאולה), אלס א מעין והתחלה („יועציק כבתחלה“) צו שלימות גילוי הנבואה לאחר הגאולה. דאס הייסט, און דאס איז ניט קיין חידוש וואס וועט זיך אויפטאן ערשט נאך דער גאולה, נאך די התחלה בזה ווערט שוין אויפגעטאן פריער בבחי' „יועציק כבתחלה“, דעריבער שרייבט עס דער רמב"ם אין זיין ספר הלכות (ובפרט און דער רמב"ם שרייבט בספרו אויך די הלכות וואס זיינען נוגע לימות המשיח, אויך – די הקדמה לזה).

ע"פ הנ"ל וועט מען פארשטיין דעם אויפטו פון די לעצטע דורות בכלל ובפרט פון דעם איצטיקן דור ובפרט אין דעם איצטיקן זמן, וואס לויט הכרזת והודעת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו האט מען שוין אלץ פארענדיקט, און לויט אלע סימנים האלט מען שוין אין די לעצטע רגעים פאר דער גאולה.

... מ'האט די שלימות פון יפוצו מעינותיך חוצה בכל קצוי

(11) פ"ז ה"ז.

(12) רמב"ם אגרת תימן פ"ג.

(13) רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב.

(14) ראה שמ"ר פ"ב, ד. זח"א רנ"ג, א. שער הפסוקים פ' ויחי. תו"א ר"פ משפטים.

ועוד.